

Галя Цветанова

БИВШАТА ДЕВИНСКА ОКОЛИЯ В ТОПОНИМНО ОСВЕТЛЕНИЕ

Топонимната територия на българския език в политическите граници на България се проучава по административното деление околии до 1960 г. През 1959 г. от **Девинска околия** се отделя **Доспатска околия**. По това райониране бившата Девинска околия граничи с бившите: **Пловдивска околия** на СИ, **Асеновградска околия** на И, **Доспатска околия** на Ю, **Гоцеделчевска (Неврокопска околия)** на З, **Велинградска околия (Чепинско)** на СЗ и **Пещерска околия** на СЗ – З. В изследователски план Девинско е единственият непроучен район в Средните родопи, съответно описани: **Пещерско и Велинградско** от Т. Балкански, **Гоцеделчевско** от Й. Иванов, **Доспатско** от Т. Балкански, **Асеновградско** от К. Костадинов (Чешмеджиев). Част от Средните Родопи на Север попада в бившата **Пловдивска околия** и се проучва от Павел Тороманов.

В библиографски план топонимията на Девинска околия е представяна твърде ограничено от: А. П. Стоилов, названия на местности в Дьовленско, ИЕМ 1929, VIII–IX, Т. Балкански, Осман Нури Ефенди, Големият помак на българите, ВТ 2000.

В Девинска околия са включени замлищата на следните селища (градове, села, колибаци): Върбово, Гела, Калевище, Кукавица, Магарджица, Махмутица, Сливово, Солища, Соломон, Стикъл, Широка лъка, Буйново, Кожари, Ягодина, Водни пад, Гьоврен, Жребово, Кестен, Триград, Селча, Стоманово, Мугла, Чамла, Лясково, Змеица, Чала, Беден, Грохотно, Девин, Катранци, Тешел, Борино, Горски дол, Джуркалица, Заевите.

Повечето колибаци са изчезнали или са с по един – двама жители. Независимо от това обаче се описват по информация от съседи и преселници.

В етнографски план околията е представена от три групи население: **християнско (широколъшко), помашко, потурнашко**, като процесите на потурчване са живи и особено силни в с. Борино. В етнически план в околията има две групи население: **българско и турско**, от явно потурнашки тип в селата Борино, Гьоврен и др.

В исторически план Девинска околия е конструирана около важния път Пловдив – Драма по поречието на рекита Вьча и Доспат. Тук се формира и кратковременната Тъмрашка република (Анг. Вълчев, Тъмраш, С. 1971).

В демографски план селата са староседелески, с изключение на Стоманево, формирано от бежанци от Нова махала, Пещерско в пределите на Тъмрашката република. По този начин в езиков план се появява различно население с друг рефлекс на юсовете и еровете (Трона вм. Тръна). Турското население, както се каза, е от потурнашки тип, независимо от обстоятелството, че се представя за юрушко.

Преди мене в някои селища на Девинско (Михалково, Лясково, Селча, Стоманово, Борино, Чала, някой колибаци на Широка лъка и Върбово) ономастичният материал е описан през 1974 – 1980 г. от Т. Балкански, който любезно ми предостави записките си. По този начин в личния ми архив се оказват материали със запазена автентична топонимна картина преди засилената дейност на ДПС след 1989 г. в района.

В така описания специфичен в етнографски, етнически и конфесионален план район, вниманието на топонимиста е насочено преди всичко към такъв онимен материал, който представя старинното състояние на езика като напр. образувания с **-ец, -ица**, тип **Берковица**, образувания с християнските имена топоними в помашките селища като **Добрино, Давидово**, имена, свидетелстващи за тяхното християнско минало като **Кръст в Михалсово, Каурски гроб, Света Марина, Света клисе : Света църква** в Лясково и под.

Голяма част от помашкото население е изселено в Турция. Изследването ще се опита да възстанови българската антропономия на изселниците, част от която, макар и по турко-арабския именник на Корана, е българизирана, тип **Адем : Демо Русев, Юсуф : Юската Руссов, Махмуд : Муте Башев, РИ Караминкови, Гугльови, Бобкашноците**, всички в Михалково.

Такава по същество е задачата и изследователската програма на топонимиста в Девинско.